

Жогло В. М.,
викладач кафедри
пожежно-рятувальної та фізичної підготовки
(Національний університет
цивільного захисту України)

Жогло О. В.,
викладач кафедри
психології діяльності в особливих умовах
(Національний університет
цивільного захисту України)

ІННОВАЦІЙНІ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ МОДЕЛІ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОСТВОЄННОГО ЧАСУ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України зумовила суттєве зростання кількості осіб, які зазнали комплексних наслідків війни та потребують системної, тривалої й науково обґрунтованої реабілітаційної допомоги. Військовослужбовці, ветерани сил безпеки і оборони України, рятувальники та інші фахівці сектору безпеки перебувають під впливом інтенсивних психотравмуючих чинників, що поєднуються з фізичними ушкодженнями, хронічним стресом, емоційним виснаженням і труднощами соціальної адаптації. У таких умовах реабілітація набуває не лише медичного чи психологічного, а й соціального та гуманітарного значення.

Сучасні воєнні реалії актуалізують необхідність переосмислення традиційних підходів до відновлення здоров'я та переходу до інноваційних моделей допомоги, які враховують багатовимірність наслідків бойового досвіду. Реабілітація в умовах воєнного та поствоєнного часу має бути спрямована не лише на зменшення симптоматики, а й на відновлення цілісного функціонування особистості, її здатності до саморегуляції, соціальної взаємодії та активної життєдіяльності.

У сучасній науковій літературі реабілітація розглядається як комплексний процес, що охоплює медичні, психологічні, фізкультурно-реабілітаційні та соціальні заходи. Такий підхід ґрунтується на біопсихосоціалній моделі здоров'я, відповідно до якої наслідки війни проявляються одночасно на соматичному, психічному та соціальному рівнях [1].

Українські дослідники зазначають, що у ветеранів бойових дій фізичні травми нерідко поєднуються з тривалими психоемоційними порушеннями, зниженням рівня стресостійкості, порушенням сну, емоційною лабільністю та зниженням мотивації до активної діяльності. У зв'язку з цим ефективна реабілітація потребує системного впливу на всі складові функціонування особистості, що неможливо забезпечити в межах вузькоспеціалізованих підходів [2].

Міждисциплінарні моделі реабілітації передбачають цілеспрямовану взаємодію фахівців різного профілю: психологів, психотерапевтів, лікарів, фахівців з фізичного виховання та адаптивної фізичної культури, соціальних працівників, а також спеціалістів із духовної підтримки. Така взаємодія дозволяє комплексно оцінювати стан особистості, визначати пріоритетні напрями відновлення та формувати індивідуальні реабілітаційні програми з урахуванням психофізіологічних і соціальних особливостей кожного ветерана.

За даними сучасних досліджень, міждисциплінарний підхід сприяє підвищенню ефективності реабілітаційних заходів, оскільки забезпечує узгодженість дій фахівців і зменшує ризики фрагментарної допомоги [1]. В умовах воєнного часу та обмежених ресурсів така модель є особливо доцільною.

Особливе місце в інноваційних моделях реабілітації посідає використання засобів фізичного виховання як ресурсу психофізичного відновлення. Фізична активність розглядається не лише як інструмент відновлення рухових функцій, а як важливий чинник стабілізації психоемоційного стану, підвищення адаптаційних можливостей організму та формування відчуття контролю над власним тілом.

Дозовані фізичні навантаження, лікувальна фізична культура, адаптивні види спорту та тілесноорієнтовані практики сприяють нормалізації психофізіологічних показників, зниженню рівня тривожності, зменшенню м'язової напруги та відновленню емоційної рівноваги. У поєднанні з психологічною підтримкою такі підходи створюють сприятливі умови для глибшого опрацювання травматичного досвіду та формування нових адаптивних стратегій подолання наслідків війни [3].

Інноваційність сучасних реабілітаційних моделей полягає також у гнучкості організації допомоги. В умовах воєнного та поствоєнного часу ефективними є програми, що поєднують індивідуальні та

групові формати роботи, стаціонарні й амбулаторні форми реабілітації, а також дистанційні засоби психологічної підтримки як доповнення до очних заходів.

Важливу роль відіграють реабілітаційні програми, реалізовані на базі освітніх, спортивних і реабілітаційних центрів, де створюються умови для комплексного відновлення фізичного, психічного та соціального функціонування ветеранів. Такий підхід підвищує мотивацію до участі у реабілітаційному процесі та сприяє формуванню активної життєвої позиції.

Висновки. Інноваційні та міждисциплінарні моделі реабілітації є необхідною відповіддю на сучасні виклики воєнного та поствоєнного часу. Поєднання психологічних і фізкультурно-реабілітаційних підходів забезпечує комплексне відновлення психічного, фізичного та соціального здоров'я ветеранів сил безпеки і оборони України. Подальший розвиток таких моделей має ґрунтуватися на міжвідомчій співпраці, науковому обґрунтуванні ефективності інтегрованих програм та підготовці фахівців до роботи в умовах міждисциплінарної взаємодії.

Джерела:

1. Алещенко В. Медико-психологічна реабілітація учасників бойових дій та адаптація її моделі до умов воєнного стану. *Вісник Львівського національного університету імені Данила Галицького*. 2025. С. 45–53.
2. Бідучак А. С. Реабілітація військових у країнах світу та в Україні. *Буковинський медичний вісник*. 2025. Т. 29, № 1. С. 112–118.
3. Пучина О. В., Задорожна-Княгницька Л. В., Черепехіна О. А. Особливості комплексної реабілітації ветеранів війни. *Clinical and Preventive Medicine*. 2025. № 2. С. 97–104.